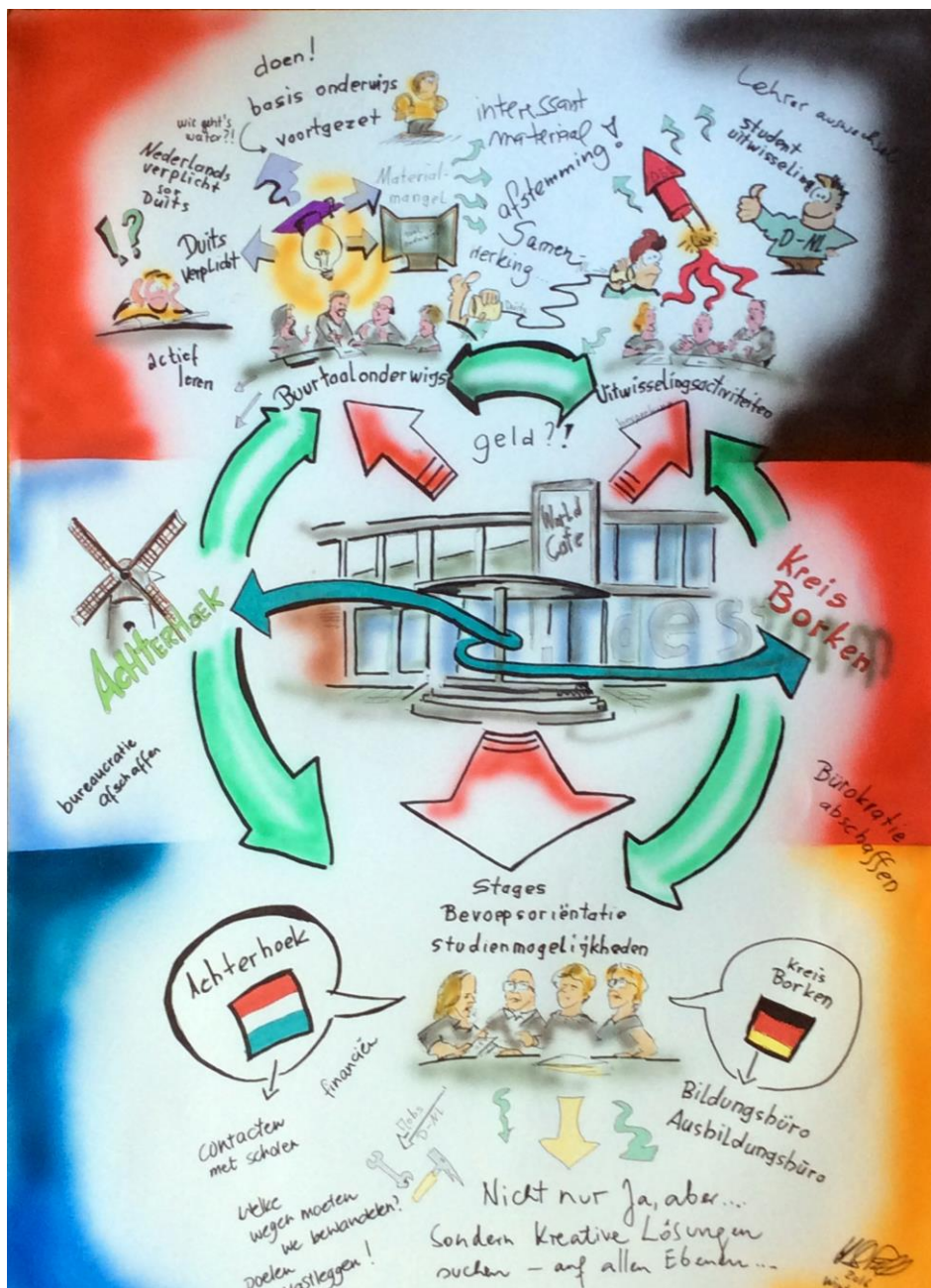

Verslag

Betreft : World Café Duitse taal in het VO
'Hoe kunnen we leerlingen voorbereiden op het leven in een internationale Nederlands-Duitse Euregio?'

Datum : Dinsdag 27 september 2016
Tijdstip : 19.00 – 22.00 uur
Plaats : Theater De Storm Winterswijk
Door : Nicky Eppich
Tom Lamers

1. Aanleiding

Het belang van goede kennis van de Duitse taal en cultuur wordt in de Achterhoek sinds het verschijnen van de 'Atlas van Kansen voor de grensregio Achterhoek – Borken' (2012) en de hierop volgende publicatie 'Groeien aan de Grens' (2014) door steeds meer mensen onderschreven. Kansen die grensregio's bieden, kunnen immers alleen dan optimaal worden benut wanneer hun inwoners de taal van de burens beheersen en geen schroom voelen over hun eigen landsgrens heen te kijken. Met name voor de jonge inwoners van de grensstreek geldt dat zij belang hebben bij een goede kennis van de Duitse taal en cultuur. Jongeren die Duits spreken vergroten hun kansen op de arbeidsmarkt en kunnen bijvoorbeeld kiezen uit een breder aanbod aan vervolgoopleidingen.

De positie van Duits als schoolvak is in de afgelopen jaren echter verslechterd. Deze tendens is zichtbaar binnen het voortgezet onderwijs, maar ook het middelbaar beroepsonderwijs kampt met een vergelijkbare problematiek. Dat dit niet alleen gevolgen heeft voor grensregio's, maar ook uitwerkingen heeft op landelijk en zelfs mondiaal niveau schetst onder meer Honorair Consul der Nederlanden Freddy Heinzl:

"Wij hebben Duitsland enorm nodig als je bedenkt dat we op wereldschaal de op twee na de belangrijkste handel - en investeringsbetrekkingen hebben met Duitsland. Alleen Amerika en Canada gaan ons daarin nog voor". Bondskanselier Angela Merkel en minister-president Mark Rutte staan aan de top van de samenwerking tussen landen in Europa. Met al die contacten met Duitsland is het natuurlijk van onschatbaar belang om die Duitse taal te kunnen spreken. En juist daar schort het nog wel eens aan. Er zijn onderwijsinstellingen die zelfs het vak Duits in het onderwijspakket hebben geschrapt."

De achteruitgang van Duits als schoolvak, gekoppeld aan het onbenut laten van potentiaal op economisch en sociaal-maatschappelijk gebied, heeft in de Achterhoek binnen zowel onderwijs, bedrijfsleven als overheid geleid tot een merkbaar verhoogd urgentiegevoel. Als gevolg hiervan zijn er reeds verschillende initiatieven en projecten gestart om de Duitse taal (steeds vaker aangeduid als 'buurtaal') een betere positie te geven. Zo zullen verschillende Achterhoekse basisscholen Duitse lessen gaan opnemen in hun onderwijsprogramma's en zet ook het MBO in op extra Duits. Positieve ontwikkelingen, waarbij het voortgezet onderwijs verhoudingsgewijs achterblijft.

In de periode januari tot en met mei 2016 hebben er daarom meerde bilaterale gesprekken plaatsgevonden tussen de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk en het voortgezet onderwijs in deze gemeenten. Dit met als doel ook binnen het voortgezet onderwijs impulsen te geven.

Deze gesprekken hebben geleid tot de organisatie van een World Café met als centrale vraagstelling: 'Hoe kunnen we leerlingen voorbereiden op het leven in een internationale Nederlands-Duitse Euregio?'. Met deze vraag in het achterhoofd is door de aanwezigen gediscussieerd over drie thema's, te weten: buurtaalonderwijs, uitwisselingen en stages, beroepsoriëntatie & contacten bedrijfsleven.

2. Uitwerking gespreksrondes

Gesprekstafel A

Onderwerp: Buurtaalonderwijs
Gespreksleider: Christoph Domnik
Duur: 3x 15 minuten

Samenvatting: De gespreksrondes aan tafel A leveren drie wensen met betrekking tot buurtaalonderwijs op.

Duits als ‘verplicht keuzevak’

De deelnemers achten het wenselijk om, mede in het kader van een doorlopende leerlijn van primair naar voortgezet onderwijs, Duits als verplicht vak aan te bieden vanaf het eerste leerjaar op middelbare scholen in de grensregio. Leerlingen beginnen nu te laat. Ook zou Duits in ieder geval beschikbaar moeten blijven als keuzevak in alle profielen. Voor de kinderen die al op de basisschool Duitse les krijgen is er vaak geen doorlopende leerlijn op het voortgezet onderwijs. Duits wordt in het voortgezet onderwijs vaak pas vanaf de tweede klas gegeven.

Behoeftte aan andere, aantrekkelijkere methodes

Men constateert dat het huidige materiaal en de beschikbare lesmethodes onvoldoende aansprekend zijn. De lesmethode die op scholen wordt gebruikt zou volgens de meeste scholen attractiever moeten worden. Men maakt veelal gebruik van “verouderd materiaal” en methodes die voor oudere leerlingen zijn geschreven. Er zou meer aandacht moeten zijn voor alledaagse, praktische situaties in plaats van grammatica: “Stuur ze als praktijkoefening ook een keer naar de bakker of de slager in Duitsland”. ‘Duits’ ligt letterlijk voor de deur van scholen in de grensregio. Uitwisselingen worden als geschikt middel ervaren waarvan de potentie meer moet worden benut. Een aantal deelnemers spreekt zich uit voor meer gecoördineerde experimenten op middelbare scholen in de Achterhoek. In reactie hierop wordt aangegeven dat uitwisseling structureler en langduriger van aard moet zijn om de effectiviteit te kunnen vergroten. Betere, gestroomlijnde communicatie tussen scholen alsmede busvervoer worden als belangrijke randvoorwaarden gezien.

Meer uren

Aansluitend op genoemde punten wordt aangegeven dat het noodzakelijk is om meer uren voor Duits vrij te maken in het curriculum ook als dit consequenties heeft voor andere vakken zoals Frans. Tweetalig onderwijs of een variant daarop wordt als mogelijkheid geopperd, maar door een aantal deelnemers als niet realistisch gezien. Er ontstaat een discussie over het feit of de situatie verandert indien er extra geld beschikbaar wordt gesteld door bijvoorbeeld provincie of het rijk. Hierop wordt geconstateerd dat het niet alleen een kwestie van geld,

maar ook ambitie is. Ook zou er regionaal meer capaciteit beschikbaar moeten worden gesteld om dergelijke projecten van de grond te krijgen.

Gesprekstafel B

Onderwerp: Uitwisselingsactiviteiten

Gespreksleider: Alexandra Arens

Duur: 3x 15 minuten

Samenvatting: De gespreksrondes aan tafel B leveren vier wensen met betrekking tot uitwisselingsactiviteiten op.

Voldoende gastgezinnen

Op het gebied van uitwisselingsactiviteiten wordt er door alle scholen al veel georganiseerd. Volgens de deelnemers blijven uitwisselingsactiviteiten belangrijk en moeten deze structureel worden aangeboden. Er zijn verschillende vormen van uitwisselingen tussen scholen. Er worden tandem projecten van enkele uren in de week aangeboden en uitwisselingen waarbij de scholieren in Duitse en Nederlandse gastgezinnen verblijven. In de praktijk schakelen scholieren onder elkaar snel over naar het Engels. Toch werkt het contact met elkaar drempelverlagend en wordt de kennis over de andere cultuur op deze manier vergroot. Ook na een uitwisseling zijn er blijvende contacten. Waar men ieder jaar opnieuw tegenaan loopt is het vinden van voldoende gastgezinnen die de kinderen willen opvangen. Redenen die door de ouders aangevoerd worden om geen kinderen te kunnen opnemen lopen uiteen, maar ook economische redenen worden hierbij genoemd.

Meer uren

Voor de organisatie van uitwisselingsactiviteiten werkt men op sommige scholen met een 'Coördinator Internationaal' die alle contacten tussen buitenlandse scholen onderhoudt en verantwoordelijk is voor de subsidieaanvragen. In de meeste andere scholen zorgt de sectie Duits voor de organisatie van de uitwisselingen. Veelal wordt er door de docenten aangegeven dat er maar een *beperkt aantal uren* beschikbaar is voor de organisatie van uitwisselingsactiviteiten en dat dit voor veel docenten extra werk boven op het bestaande werk betekent. Een aanwezige Coördinator Internationaal licht toe: "Op jaarbasis krijg ik 40 uur. Voor de hele internationalisering. Dat heb je na 14 dagen op."

Gezamenlijke certificering

Ook zijn er projecten tussen scholen die studenten uit een praktisch oogpunt met elkaar uitwisselen. Een voorbeeld van een dergelijke samenwerking is het project van de Anton Tijdink Bedrijfstakschool in Terborg die een gemeenschappelijk leer-werk-traject met het Berufskolleg in Bocholt aanbiedt. Ze leren dan niet alleen elkaars vak, maar ook elkaars taal en elkaars cultuur. Tevens heeft Schaersvoorde

een dergelijke uitwisseling met een Berufskolleg. Daar kiest men bewust voor de vakken die op de eigen school niet beschikbaar zijn en werkt men aan een gezamenlijke certificering.

Wet- / Regelgeving

Behalve uitwisselingen tussen scholieren of onderwijsinstellingen wordt er ook op het gebied van sportevenementen veel georganiseerd. Hier loopt men wel eens tegen de regelgeving van het buurland aan. De Euregio biedt aan om mee te denken aan het overkomen van dergelijke obstakel

Gesprekstafel C

Onderwerp: Stages, beroepsoriëntatie & contacten bedrijfsleven
Gespreksleider: Johan Vennevertloo
Duur: 3x 15 minuten

Samenvatting: Uit de discussie aan tafel C zijn vier centrale gesprekslijnen te filteren.

Communicatie en organisatie

De taakverdeling tussen gemeenten, Regio Achterhoek, EUREGIO en provincie wordt door de deelnemers als diffuus en ongestructureerd ervaren. Men is van mening dat er onderling onvoldoende wordt gecommuniceerd met als resultaat dat centrale contactpersonen ontbreken of onzichtbaar zijn. Duitse bedrijven hebben moeite met het vinden van hun weg naar middelbare scholen en omgekeerd ondervinden scholen problemen bij het aanspreken van bedrijven voor stagemogelijkheden. In het geval dat er wel (succesvol) actie wordt ondernomen, wordt dit in de regio te weinig gedeeld waardoor actielijnen niet op elkaar aansluiten. Regie ontbreekt en men heeft geen eenduidig antwoord op de vraag wie regie zou moeten nemen.

Urgentiegevoel

Gevraagd wordt of middelbare scholen in het grensgebied zelf voldoende prioriteit geven aan het thema euregionalisering. Hierbij wordt aangegeven dat scholen in de Achterhoek zich nauwelijks tot niet als euregionale school profileren, terwijl die mogelijkheden er wel zijn. Enerzijds wordt een gebrek aan toereikend financiële middelen en taakuren genoemd, anderzijds speelt volgens een aantal deelnemers ook een gebrek aan ambitie een rol.

Voorlichting

De deelnemers onderschrijven dat adequate voorlichting over studiemogelijkheden in Duitsland niet mag ontbreken in de trajecten voor studiekeuze en beroepsoriëntatie op middelbare scholen in het grensgebied. Een belangrijke taak is hierbij volgens de deelnemers weggelegd voor decanen. Eerste stappen die zijn gezet op het gebied van voorlichting, onder andere het beschikbaar stellen van

Nederlandstalig informatiemateriaal door de FH Bocholt worden gewaardeerd. Echter zou dit breder moeten worden opgezet.

Mobiliteit

Gebrekkelijk en ontbrekend openbaar vervoer wordt als één van de belangrijke factoren in de geringe grensoverschrijdende mobiliteit van Nederlandse leerlingen gezien.

3. Aanbevelingen & actielijnen

Kweken urgentiegevoel / ambitie:

- Vergroot de promotie en start een marketingcampagne voor Duitse taal in de Achterhoek
- Maak gebruik van de bestaande werkgroep tussen Pronova, Marianum, Schaersvoorde en GKC om hier ook het internationaliseringsbeleid te bespreken / schakel de gemeente in en ontwikkel samen met de Regio Achterhoek een uitwisselingsprogramma voor de regio Oost Achterhoek en de Kreis Borken.

Voorlichting m.b.t. studiekeuze en beroepsoriëntatie:

- Laat decanen kennis maken met Duitse Fachhochschulen en universiteiten. Wijs de studenten actief ook op de HBO / universitaire opleidingen in Duitsland.
- Maak gebruik van bestaande Berufsbörsen en Bildungsstätten om scholieren ook over de mogelijkheden in Duitsland te informeren.
- Neem scholieren ter studieoriëntatie mee naar Duitse universiteiten en nodig Nederlandse studenten die aan Duitse universiteiten studeren uit om een presentatie te geven over hun studiekeuze.

Communicatie & informatie

- Breng focus aan en stroomlijn de communicatie door een duidelijke werkstructuur op te zetten. Maak hierbij gebruik van een werkgroep, waarvan de gemeenten en vertegenwoordigers van de EUREGIO, de Provincie Gelderland en het onderwijsveld deel uitmaken.

Meer uren:

- Stel een of meerdere (regionale) coördinatoren voor de organisatie van uitwisselingsactiviteiten aan.
- Maak gebruik van de medewerkers grensoverschrijdende samenwerking van de gemeenten Aalten, Winterswijk en Oost Gelre voor het faciliteren van contacten tussen scholen en centraliseren van activiteiten en subsidieaanvragen (waar mogelijk).
- Sluit waar mogelijk aan bij initiatieven in de regio Twente (geen dubbel werk doen).

Regelgeving:

- Maak gebruik van de expertise van de EUREGIO bij de organisatie van grensoverschrijdende activiteiten / ondersteuning bij het overkomen van obstakels, zoals de regelgeving van het buurland (bijvoorbeeld op het gebied van sport).

Voldoende gastgezinnen:

- Kies ervoor om gastouders een financiële bijdrage aan te bieden wanneer ze een scholier bij zich opnemen. Neem dit standaard op in een subsidieaanvraag
- Kies voor een vaste pool van gastgezinnen die niet per se de ouders van de uit te wisselen scholier hoeven te zijn, maar die bereid zijn om tegen een financiële bijdrage een scholier op te nemen, waardoor men niet ieder jaar opnieuw hoeft te zoeken.

Oprichten van een regiegroep met als doel:

- **Doorspreken bovengenoemde conclusies en actielijnen en verdelen van taken.**
- **Bespreken en communiceren van reeds genomen initiatieven.**
- **Eventuele lobby om wet- en regelgeving aan te passen**

4. Sfeerimpressie

